

YENİ DÖNEMDE İRAN İLE BANKACILIK İLİŞKİLERİ
16 ŞUBAT 2016 – TAKSİM THE MARMARA OTEL, İSTANBUL
TOPLANTI NOTU

DEİK Türkiye – İran İş Konseyi tarafından düzenlenen “Yeni Dönemde İran ile Bankacılık İlişkileri” toplantısı 16 Şubat 2016 tarihinde İstanbul The Marmara Otel’de gerçekleştirildi. Söz konusu bilgilendirme toplantısına İTKİB Genel Sekreterliği’ni temsilen Hazirgiyim ve Konfeksiyon Ar-Ge Şubesi’nden Burç Demir katıldı.

Ahmad Jamehdor

Bank Mellat Mali Kontrol, Hazine, İnsan Kaynakları ve İdari İşlerden Sorumlu Genel Müdür Yrd. :

Toplantıda ilk olarak İran’ın önemli bankalarından olan Bank Mellat yetkilisi Ahmad Jamehdor söz aldı:

- İran’a uzun süredir uygulanmakta olan yaptırımların kaldırılmasının ardından Bank Mellat olarak Türkiye’de daha önce çalışmakta oldukları bankalar ile temasa geçtiklerini ve bu görüşmelerin olumlu geçtiğini söyleyen Jamehdor, bu bankalar ile bir an önce karşılıklı çalışmanın beklendiğini ve Türkiye’de daha önce var olan hesaplarının an itibarıyla aktif hale getirildiğini belirtti.
- İran’dan gelen havaelerin şu an Bank Mellat tarafından ödendiğini ifade eden Jamehdor, sadece dolar tasfiyesinin ABD üzerinden olması durumu için yaptırımların geçerliliğini koruduğunu, İran’da iş yapan ABD’li firmalar için yaptırımların devam ettiğini dile getirdi.
- İran’daki akreditif mevzuatının farklılığına değinen Jamehdor, bir bankada akreditif açılabilmesi için İran Merkez Bankası’nın o bankaya döviz tahsis etmesi gerektiğini, eğer açılmış olan bir akreditif varsa zaten bu dövizin tahsis edilmiş olduğunu, Bank Mellat olarak bankalarında açılan akreditiflerin ödemelerini sorunsuz bir şekilde gerçekleştirdiklerini söyledi.
- Ambargo sırasında İran bankalarının swift lisanslarının iptal edildiğini belirten Jamehdor, şu an bu lisansların tekrar aktive edilmesi için gerekli başvuruları yaptıklarını fakat swift sistemi aktif olmadan da işlem yapabildiklerini söyledi.
- 2002 yılında TC Merkez Bankası ve Türkiye Bankalar Birliği’ne EFT sistemi konusunda başvuru yaptıklarını, ambargo döneminde bunun da askıya alınmış olduğunu ifade eden Jamehdor, şu an için Merkez Bankası’nın onay vermesini beklediklerini; bu konuda Merkez Bankası’nın 6 ayı komisyonunun onay vermesi gerektiğini, şu an için kararın 4 komisyondan geçmiş olduğunu, diğer 2 komisyonun da onay vermesinin ardından EFT sisteminin aktif hale geleceğini dile getirdi.
- Son olarak bazı Türk bankalarının şu an sürece temkinli yaklaştıklarını söyleyen Jamehdor, zamanla bunun yoluna gireceğini söyleyerek konuşmasını sonlandırdı.

Osman Aksoy

DEİK Türkiye-İran İş Konseyi Yürütme Kurulu Üyesi, Hayat Kimya A.Ş. Genel Sekreteri:

İkinci olarak söz alan Osman Aksoy, Hayat Kimya olarak 2008 yılından beri üretim sektörü ve perakende alanlarında İran’da faaliyette olduklarını söylerken, ambargonun en ağır dönemi olan 2012 yılında dahi İran’daki varlıklarına devam ettiklerini belirtti:

- Ahmad Jamehdor’un ifadelerinden sanki ortaya pembe bir tablo çıkıyormuş gibi bir algının oluştuğunu söyleyen Aksoy, İran’daki yapının zamanla oturacağını, tüm sistemin oturmasının en az 1 yıllık bir süre alacağını; İran’a yönelik olarak ülkelerin ayrı ayrı kendi parlamentolarında ambargo kararı aldığını ve bu kararların iptal edilmesi için her bir parlamentoda ayrı ayrı yeni kararların alınması gerekeceğini, bu yüzden şu an için sürece temkinli yaklaşıldığını ifade etti.
- Şu an telaffuz edilen ticaret hacminin oluşması için zamana ihtiyaç olduğunu söyleyen Aksoy, ambargo döneminde Türkiye’den İran’a kayıt dışı olarak çok sayıda ürün girişi olduğunu, ambargonun kalkmasıyla beraber Türk firmaları için orada bir rekabet ortamı oluşacağını farkında olunması gerektiğini ifade ederken, Türk markalarının İran’da beğenildiğini ve bundan faydalanılması gerektiğini vurguladı.
- İran’ın zor bir pazar olduğunun akıldan çıkarılmaması gerektiğini söyleyen Aksoy, İran’da iç pazarın dinamik olduğunu ve üretimin İran’da yapılması durumunda pek çok zorluğun üzerinden daha rahat

gelindiğini ifade ederek Türk firmalarına İran'da yerleşik bir düzen kurmalarını tavsiye ederken; Türkler için İran'da firma kurmanın son derece kolay olduğunu, %100 yabancı sermaye ile firma kurulabildiğini, bunun yanında istenirse Yabancı Sermayenin Korunması kanunundan faydalanarak da firma imkanı açma imkanı bulunduğunu, tek farkın bu kanun eksenindeki prosedür kısmının daha karmaşık olması olduğunu dile getirdi.

Rıza Eser

DEİK Türkiye-İran İş Konseyi Yönetim Kurulu Üyesi, Kibar Holding Danışmanı:

Günün üçüncü konuşmacısı olan Rıza Eser ise Kibar Holding olarak 1992 yılından beri İran'la ticaret yaptıklarını söylerken, İran'a gelen malın menşeinin Türk olması durumunda zaten akreditif açılmasında sıkıntı olmadığını ifade ederek sadece transit ticarete sorun olduğunu vurguladı.

- Swift ve diğer işlemler konusunda mevcut sorunların en geç 1 ay içerisinde hallolacağına inandığını dile getiren Eser, Türk firmalarının şimdiden harekete geçmesi ve zaten ithalat sürecinin tamamlanmasının 1-2 ayı bulacağını ifade etti.
- Özellikle İran'daki özel bankaların seçiminde dikkatli olunması gerektiğini söyleyen Eser, bankayı seçerken İran Merkez Bankası'ndan o bankaya döviz tahsisi yapıp yapılmadığının araştırılması gerektiğini ve ayrıca bazı İran bankaları için de ambargonun kalkmadığını belirtti.
- Son olarak İran'dan mal alımına da kafa yormak gerektiğini söyleyen Eser, İran'da işletmenin kurulacağı yerin bedava verilmesi, işçiliğin ucuz olması ve vergi kolaylıkları gibi imkanlar olmasının yatırım için İran'ı avantajlı kıldığını ifade etti.

Bilgin Aygül

DEİK Türkiye-İran İş Konseyi Başkanı:

Toplantının moderatörlüğünü de üstlenen Aygül konuşmasında bilindiği üzere İran'ın, P5+1 olarak adlandırılan Birleşmiş Milletler'in beş daimi üyesi ile Almanya'dan oluşan grupla nükleer program konusunda uzlaşmaya varmasının ardından 16 Ocak 2016 tarihinde yapılan açıklama ile İran'a yönelik olarak uygulanan yaptırımların kaldırıldığını ve DEİK Türkiye-İran İş Konseyi olarak bu tarihten itibaren her ay İran'a yönelik bilgilendirme toplantıları yapma kararı aldıklarını ifade etti:

- İran'ın zor ama avantajlı bir pazar olduğunu söyleyen Aygül, ambargo zamanında bile kendi kendine yeten, 80 milyonluk nüfusa ve ciddi bir eğitim altyapısına sahip olan İran'da şu an petrol fiyatlarının düşmesinin etkisi ile ekonomik olarak sıkıntı olduğunu, 22 milyar dolar düzeyinden 10 milyar dolar düzeyine gerileyen Türkiye-İran dış ticaret hacminin birkaç sene içerisinde 30 milyar dolar düzeyine yükselmesini beklemediklerini kaydetti.
- Batılı ülkelerin ambargonun kalkmasını dahi beklemeden İran ile ilgili olarak hemen faaliyete geçtiklerini, Almanya'nın bu süreçte dört ayrı ticari heyet düzenlediğini ifade eden Aygül, İran'la görüşmeye gelen ülkelerin bir takım anlaşmalar ve bu anlaşmalara yönelik finansman imkanları ile beraber geldiğini; örneğin İran Cumhurbaşkanı Hasan Ruhani'nin son yaptığı Avrupa gezisinde 118 adet Airbus uçak siparişi verildiğini, demiryolu ve karayolu yatırım ihalelerini alan Japon ve Fransız firmalar olduğunu, bu anlamda ülke olarak İran pazarında geç kalmamız gerektiğini vurguladı.
- Son olarak 26 Şubat'ta İran'da genel seçimlerin yapılacağını söyleyen Aygül, İran'da şu andaki hareketliliğin bölgede genel olarak refahın artmasına katkı sağlayacağına inandığını dile getirdi.

Soru-Cevap Kısmı

Konuşmacıların konuşmalarını tamamlamalarının ardından ilk olarak toplantının moderatörü Bilgin Aygül tarafından toplantıyı takip eden Halk Bankası, Eximbank ve Ziraat Bankası yetkililerine söz verilirken; Halk Bankası yetkilisi İran pazarında ambargo sürecinde de Türk firmalarının faaliyetlerine destek olduklarını, pazara ilişkin know-how'a sahip olduklarını ve ambargoların kalktığı bu süreçte bilgi birikimlerini Türk firmaları ile paylaşmaya hazır olduklarını dile getirdi. Türk Eximbank yetkilisi ise süreç ile ilgili olarak muhabir bankaları ile iletişim halinde olduklarını, fakat şu an bu bankaların İran ile iş yapma konusunda tereddütlü davrandıklarını, kendilerinin de süreci izlemekte olduklarını kaydetti. Ziraat Bankası yetkilisi de benzer bir şekilde sürece temkinli

yaklaşma eğiliminde olduklarını, dolar olarak yapılan işlemlerin test edilme sürecinde olduğunu, fakat Euro bazlı işlemlerin nasıl gerçekleşeceği konusunda henüz bilgi sahibi olmadıklarını ifade etti.

Banka yetkililerinin bu söylemlerine ilişkin olarak cevap veren Bilgin Aygöl, ambargo zamanında milyarlarca dolarlık ceza almış olan bir Fransız bankasının, şu an Tahran'da 600 m²'lik bir ofis tuttuğunu ifade ederek, Türkiye olarak geç kalmamız gerektiğini hususunu bir kez daha hatırlatırken, Rıza Eser de bankalarımız ve firmalarımızın temkini bir kenara bırakmaları gerektiğini vurguladı.

Toplantıda daha sonra soru-cevap kısmına geçildi:

Soru: İran'da ticarete yönelik bürokratik engeller var mı? Hukuk güvenliği ne durumda? Örneğin bir firma ile mahkemelik olduğunuzda başınıza ne gibi şeyler gelebilir?

Osman Aksoy: İran'ı bazı Ortadoğu ülkeleri ile karıştırmamak lazım. Keyfi denebilecek hiçbir uygulama yok. İran her şeyden önce ciddi bir hukuk devleti. Fakat İran'da şöyle bir sıkıntı var; bugüne kadar kendi iç sanayicisini yüksek gümrük vergileri koyarak korumaya çalışmışlar.

Soru: Biz İran ile tekstil ticareti yapıyoruz. Türkiye'de üretimde maliyet hususunda zorlanıyoruz. Türkiye'nin artık üretimini başka yerlere taşıması gerektiğine inanıyoruz. Bu yer İran olabilir mi? İran'da üretim yapmak konusunda nereyi önerirsiniz?

Osman Aksoy: En son Urumiye Belediye Başkanı ile görüşmemizde İran'da çok kaliteli pamukları olduğunu ama kullanamadıklarını ifade etti. Türk markalarının gelip Urumiye'de üretim yapması talebinde bulundu. Bunun dışında İran'da elektrik Türkiye'ye göre 5 misli ucuz, doğalgaz ise 3 misli ucuz. Asgari ücret İran'da 420 dolar seviyesinde iken, Türkiye'de 650 dolar seviyesinde. Türk hazır giyim firmaları İran'da üretim yapıp zincir mağazalar oluşturabilirler veya İran'da tekstil firmalarımız iplik ya da kumaş da üretebilir. Ayrıca biz Hayat Kimya olarak İran'ın insan gücünden de memnunuz. Türkçe sorunu olmadığını da belirteyim.

Soru: Dış politikada Türkiye ile İran arasındaki şu an mevcut olan gerilim ilerleyen süreçte ticareti etkiler mi?

Bilgin Aygöl: Siyasi kararların ekonomiye etki ettiği görülmüştür. Fakat biz böyle bir etkinin olmayacağını öngörüyoruz. Siyasetin İran ile Türkiye arasındaki ticarete çok etki edeceğini zannetmiyorum.

Soru: İran'da yatırım yapmak için en uygun yer neresi olabilir diye bir soru gelmişti. Bildiğiniz üzere İran'da da üretim yapmak için uygun serbest bölgeler var. Bunların içerisinde Aras Serbest Bölgesi, tam olarak Ermenistan ile Nahçıvan sınırına yakın bir yerde. Bunun dışında Türkiye'ye en yakın olarak Maku Serbest Bölgesi var. Bu bölgede ayrıca yeni bir havalimanı da kuruluyor. Kaliteli işçi sıkıntısı yok ve bölgede nüfusun büyük kısmı Türklerden oluşuyor. Yatırımcılarımız bu serbest bölgeleri değerlendirebilir.

Osman Aksoy: Serbest bölgeler eğer üçüncü ülkelere ürün satacaksanız cazip olacak yerler. Burada ürettiğiniz ürünleri İran iç pazarına doğrudan sokamıyorsunuz. Ürünü İran'a gönderecekseniz, sadece serbest bölgelerde üretilen katma değer kadar olan kısmı vergiden muaf tutuluyor. Yani serbest bölgeler sadece ihracat yapacak firmalar için cazip olabilir.

Soru: İran’da güvenilir bankaların ve finans kuruluşlarının listesini paylaşabilir misiniz? Hangi kuruluşlarla hızlı hareket edebiliriz? Akreditif açma konusunda bir sıkıntı yaşıyor muyuz?

Ahmad Jamehdor: Eğer İran’da açılmış bir akreditif varsa, bunun için mutlaka İran Merkez Bankası tarafından bir döviz tahsisi sağlanmıştır. O anlamda sıkıntı olmayacaktır. Biz İran’daki bütün bankalarla çalışıyoruz ve hepsinin riskini üstlenebiliriz.

Osman Aksoy: Bu konuda öne çıkan bankalar var. Bunlarla ilgili olarak İran’da faaliyet gösteren Ticari Müşavirliklerimiz ile irtibata geçebilirsiniz.

Soru: Nakit dışı ödemelerde, kredi kartı, online ödeme vb. ne gibi seçenekler ortaya çıkabilir?

Ahmad Jamehdor: Ambargo öncesinde kredi kartlarının ödenmesi için bir Türk bankası ile anlaşmıştık. Bu anlaşmaların tekrar devreye girmesi için görüşmelerimiz sürüyor. Yaklaşık 3 ay içerisinde bu konunun halledileceğini öngörüyoruz. Uluslar arası kredi kartları için ise şu an bir tarih veremiyoruz. Ama bu konuda ciddi bir potansiyel olduğunun farkındayız, önümüzdeki dönemde bu konuda da gelişmeler olacaktır. İran’da şu an kullandığımız bir POS sistemimiz zaten var. Bunun dışında cep ödeme, online ödeme vb. elektronik işlemlerin de ilerleyen süreçte devreye gireceğini umuyoruz.

Soru: İran’daki her firma akreditif açabilir mi? Merkez Bankası’ndan döviz tahsisi yapabilir mi?

Ahmad Jamehdor: İran’da 2 tür kur var. Bunların ilki Merkez Bankası’nın belirlediği ve “Kaynak Kur” adı verilen kur, diğeri ise Serbest Kur. Fakat bunların arasında %20-25 oranında değer farkı var. Ödemenin dövizle yapılabilmesi için Merkez Bankası’ndan onay alınma zorunluluğu var. Serbest piyasadan edinilecek dövizler pahalı olacaktır.

Soru: İran’da faaliyet gösteren bir firma olarak, her firmanın döviz tahsisi yapamadığını belirttim. Ayrıca örneğin Koreli rakiplerimiz bize göre çok daha kolay döviz tahsisi yapabiliyorlar. Bu da bizi rekabette geriye düşürüyor.

Ahmad Jamehdor: Orada çalışan firma akreditif açmak istiyorsa çalıştığı bankaya parayı yatıracak. Banka da bunun karşılığında Merkez Bankası’ndan döviz tahsisi talebinde bulunacak. Merkez Bankası onay verdiği an süreç tamamlanıyor. Fakat Merkez Bankası’nın hangi kriterlere göre bu tahsis onayını verdiğini bilemiyorum.

Hazırlayan: Burç DEMİR

İTKİB Genel Sekreterliği

Hazırgiyim ve Konfeksiyon Ar-Ge Şubesi